

Najstarejše, a sodobno in najbolj izpopolnjeno glasbilo v dobi človeka

Tidldibab

Predlani je Ljuben Dimkaroski v Veliki Britaniji, v Odprti hiši v Cambridgeu, pred kakimi tridesetimi povabljenimi profesorji, študenti in znanstveniki zaigral na koščeno piščal. Preden je zaigral, je bilo občinstvo vidno zadržano, češ, kaj bo pa ta zdaj zaigral na to staro kost. »A ob prvih zvokih so poslušalci onemeli. Pričakovali so, da bom na piščal zaigral le nekaj osnovnih tonov, jaz pa sem začel s klasiko, Bachom,« pravi Dimkaroski in ta dogodek omenja kot začetek širjenja glasu o čudežnem pradavnem glasbilu po vsem svetu. »Zame je to bilo potrdilo, da sem na pravi poti,« pravi umetnik, ki je sam rekonstruiral neandertalsko piščal, pri čemer je uporabil šestdeset tisoč let staro fosilizirano kost jamskega medveda. In poudarja, da je tako s svojim igranjem domnevno piščal neandertalca spremenil v sodobno glasbilo, ki ga tudi sam hrani v etuiju za očala in z njim družno potujeta že pet let.

Ljubljanski umetnik je zaigral na rekonstruirano kopijo neandertalske koščene piščali iz jamskega paleolitskega najdišča Divje babe I na Cerkljanskem. Najdba je zaradi svoje starosti in »poseganja« v uradno zgodovino sprožila številne burne strokovne razprave po vsem svetu. A zvočni dokaz, da to ni le piščal,

Najdeno glasbilo je kronski dokaz, da je neandertalec razvil svojstveno kulturo.

čal, ampak pravo glasbilo, je prav igranje akademskega glasbenika in umetnika Ljubena Dimkaroskega. V njegovih rokah šestdeset tisoč let staro glasbilo dobesedno oživi. Nanj lahko zaigra katero koli skladbo: od slovenske Zdravljice, narodnih pesmi raznih ljudstev, do skladb Čajkovskega, Beethovna in drugih klasikov.

Ker je Dimkaroski s svojo večletno raziskavo glasbenih zmogljivostih najdbe neizpodbitno dokazal, da je glasbilo, v nadaljevanju namesto izraza piščal dosledno uporabljamo besedo glasbilo.

GLASBILO, STARO 60.000 LET

Leta 1995 je glasbilo, veliko samo 11,3 centimetra na levi strani oziroma 11,6 centimetra na desni strani, našel arheolog Janez Dirjec pod okriljem izkopavanj arheologa dr. Ivana Turka. Z vrsto različnih datacij so ugotovili, da je glasbilo staro od 55.000 do 65.000 let in je tako najmanj 25.000 let starejše od najdb paleolitskih piščali, narejenih z rokami kromanjonca.

Častitljiva starost in prisotnost lukenj na glasbilu sta povzročali znanstvenikom doma in po svetu velike težave. Če bi se izkazalo, da so luknje umetnega izvora in ne delo zveri, bi bil edini kandidat za izdelavo glasbila neandertalec sam. To pa ruši dogmo o zaostalem in primitivnem neandertalcu ter maje po-

dobno o modernem človeku – homo sapiensu kot edino zvečičavnem napredno mislečem bitju, ki je kdajkoli obstajalo na tem planetu. Iz tistega časa pa vse do danes na evropskih tleh niso našli nobenih skeletnih ostankov modernega človeka, ti so stari šele 35.000 let, je pa najdenih veliko skeletnih ostankov neandertalca.

Ob sami najdbi neandertalske piščali je slovenski arheolog dr. Ivan Turk zagovarjal tezo, da je najdeni artefakt

Neandertalčeva piščal iz Divjih bab I je pravo glasbilo kulturno razvitega človeka (hrani jo Narodni muzej Slovenije).

Foto: spilit

delo človeških rok, drugi pa so menili, da je to le naključno nagrizena medvedova kost oziroma psevdofartefakt. V sodelovanju s tujimi strokovnjaki je dr. Ivan Turk dokazal, da je glasbilo v resnici delo neandertalca in da so luknje na inštrumentu nastale po zelo preprosti poti: s kamenimi dleti in koščeni prebijači.

Ko je piščal pristala v rokah Ljubena Dimkaroskega, so se dvomi dokončno razblinili v nič, saj starodavno glasbilo v njegovih rokah preprosto oživi.

Kako in kdaj se je začela vaša zgodba z neandertalskim glasbilom? Ko sem pred leti v Prirodoslovnem muzeju v

Ljubljani razstavljal svoje miniaturre v kamnu, mi je direktorica muzeja podarila glineno repliko neandertalske piščali. O tej domnevni piščali sem takrat vedel le malo. Darilo sem dal doma v predal, da bi me spominjalo na mojo raz-

Foto T. Svetle

Ljuben Dimkaroski je akademski glasbenik, več kot trideset let je bil solist trobentač v SNG opera in balet Ljubljana; je vodja več glasbenih skupin, dolgoletni zborovodja, glasbeni pedagog; kipar kamnitih in lesenih miniaturre. Je tudi obujevalec ljudskega glasbenega izročila, poet in raziskovalec prazvoka na rekonstruirani repliki neandertalskega glasbila iz jame Divoje babe I.

stavo. Piščal je obležala v njem za dobri dve leti. Potem pa se je zgodilo nekaj skrivnostnega; v jesenski noči sem v polsnu živo sanjal, da lahko na prapiščal zaigram vse, kar si zaželim. Ko sem se zbudil, sem še vedno pod vtisom glo-

trdil, da njihova razporeditev ni naključna, ampak sijajno preiščena.

Naredil sem tudi repliko glasbila iz kosti današnjega mladega rjavega medveda in ugotovil, da glasbilo ne dosega kakovosti glasbila, ki je bilo narejeno iz

bokega sporočila iz sanj v roke vzela piščal, jo približal ustnicam in zaigral tako kot v sanjah. Tedaj se je začelo novo poglavje zvočnega raziskovanja praplasbila v mojem življenju.

Sami ste naredili tudi veliko replik glasbila. Kaj ste ugotovili?

Raziskave sem se lotil intuitivno, zanimali so me vzgibi neandertalca, ki je izdelal glasbilo, zato sem ga poskusil narediti sam. Do sedaj sem izdelal že več kot tristo petdeset replik iz najrazličnejših vrst lesa ter iz kosti različnih živali, tudi različnih starosti. Premikal sem luknje po modelih gor in dol, levo in desno, jih širil in ožil, da bi si po-

Kako pojejo luknjice na neandertalskem glasbilu

Oštevilčenje odprt in oznake posameznih delov sledijo drži glasbila pri igranju in njihovi funkciji, razlaga Dimkaroski.

Oznaka U pomeni ustnik. Velikost ustnika glasbila ustreza velikosti človeških ustnic. Dimkaroski ustvarja zvok z usmerjenim pihanjem na rezilni rob na ustniku. »Pred dvema letoma sem pri pozornem opazovanju originala opazil, da je levi rob ustnika v smeri pihanja na zunanji strani nekoliko posnet, zbru-

šen, kar je še en neposreden dokaz, da je glasbilo delo neandertalčevih rok. Nobeno bitje razen človeka namreč ne zna brusiti kosti,« poudarja Dimkaroski. Meni, da je to morda njegovo največje odkritje glede glasbila.

Luknjica 1, ki na originalu ni v celoti ohranjena, najbližja ustniku, je namenoma manjša kot druge; valovne dolžine alikvotov so v višinah krajše, zato manjša luknjica omogoča natančnejše intoniranje.

Luknjici 2 in 3 sodita v

srednji register inštrumenta, sta zvočno najbolj dorečeni in enako veliki, z bogato barvitostjo. V tem registru zveni glasbilo zelo jasno.

Luknjica 4, izjeda na zgornji strani odmevnika, se s prijemom desne roke (pri desničarjih) preoblikuje v luknjico. »Če bi za prijem uporabili levo roko (levičarji), bi moralo biti glasbilo namesto iz leve izdelano iz desne stegenice mladega jamskega medveda,« pravi raziskovalec. Drugi raziskovalci so to izjedo,

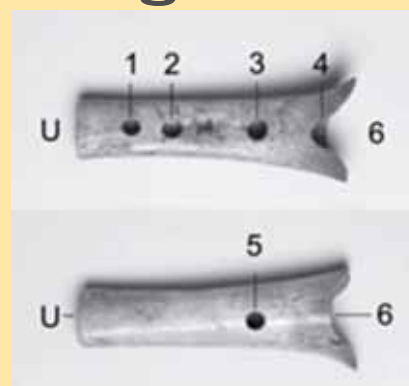

Foto splet

luknjico 4, uporabljali kot ustnik za ustvarjanje zvoka v glasbilu, zaradi česar so iz njega izvabili le omejen del nje-

Ko z glasbilom vadim v naravi, se mi približajo srne, fazani, pridejo v mojo neposredno bližino in se umirijo.

šestdeset tisoč let stare kosti jamskega medveda. Alometrija izumrlega jamskega medveda namreč ni takšna, kot je sedaj pri našem rjavem medvedu.

Na katero repliko glasbila igrate na prireditvah?

Na natančno rekonstruirano kopijo originala. Izdelal sem jo iz šestdeset tisoč let stare leve stegenice mladega jamskega medveda, najdene v istem sedimentu v jami Divje babe I, kjer so našli glasbilo. Podaril mi jo je dr. Ivan Turk. Svojo repliko sem dopolnil le z dvema manjšima delcema, ki na poškodovanem originalu manjkata. Glasbilo sem poimenoval tidldibab, ki je besedna skovanka, sestavljena iz začetnic arheologa Ivana Turka, ki je glasbilo prepoznal kot delo neandertalca, mojih začetnic in kraja najdbe Divje babe I na Cerkljanskem.

Kaj lahko na glasbilo zaigrate?

Nanj lahko igram skoraj vse, kar zmore-

jo klasični inštrumenti, in vse, kar človeški glas lahko zapoje, tudi arije za sopran, tenor in bariton. To so argumenti v prid tehnični popolnosti inštrumenta. Kot poklicni glasbenik trdim, da je to najbolj izpopolnjeno glasbilo, kar ga premore človeštvo. To dokazujem s številnimi predstavitvami zvokovnih zmožnosti tidldibaba doma in po svetu.

Na instrument igrate drugače od predhodnih raziskovalcev. V čem je razlika?

Moj učitelj je umrl pred šestdeset tisoč leti – če se malce pošalim – zato sem se raziskave lotil intuitivno, spontano in sproščeno igrivo. Moja prednost v iskanju novih zvočnih dognanj je bila tudi v tem, da nisem poznal izsledkov predhodnih raziskovalcev te domnevne piščali. Danes vem, da so ti iz glasbila lahko izvabili le približno dvanajst tonov, sam pa zmorem zaigrati sedemintrideset poltonov, torej več kot tri oktave, in tako z glasbilom presegam obseg sodobne flavte in trobente. Domnevam, da so bili ti raziskovalci z načinom igranja na replike teh piščali pod vplivom starih ljudstev, mogoče tudi Indijancev. Sam pa sem glasbilo obrnil in začel igrati na njegovem drugem koncu kot oni, na ožjem, proksimalnem. Sledil sem starodavnemu vedenju o poteku energij v telesu, ki tečejo od srca proti okončinam.

ZMOGLJIVOSTI NAJSTAREJŠEGA GLASBILA NA SVETU

»Je aerofono glasbilo, pihalno. Nanj igram z obema rokama v naravni, neprisiljeni drži, tako da se njegova dolžina (11,3 centimetra na levi strani oziroma 11,6 centimetra na desni strani) in oblika (torzijska zavrtost kosti približno 20 stopinj) anatomsko prilegata dlani in prstom rok. Glasbilo je netemperirano, z njim v zvočnem zaporedju dvanajstpoltonske lestvice dosegam dve oktavi in pol. V prepričevanju njegov obseg znaša več kot tri oktave. V glasbenem jeziku lahko na njem izvajam: legato, staccato, dvojni in trojni jezik, frullato, glissando, kromatiko, razložene akorde, intervalske skoke ter melodična zaporedja od najnižjega do najvišjega tona. Dinamične zmožnosti segajo od piano do forte, kot pri sodobnih glasbilih. Intervalski skoki so možni v celotnem obsegu glasbila. V naravi slišnost glasbila dosega več sto metrov, odvisno od vremenskih razmer, v zaprtih prostorih pa je slišnost podobna sodobnim pihalom.«

govih zvočnih zmogljivosti.

Luknjica 5, ki na originalu ni v celoti ohranjena in jo Dimkaroski imenuje dlančna, je na spodnjem delu inštrumenta, nekoliko ekscentrično od luknjice 3. »To luknjico oziroma njen ostanek so nekateri napačno razlagali kot palčno luknjico. Je največja skrivnost in duša glasbila. Podaljša dolžino zračnega stebra in valovanje zraka v inštrumentu. Pripomore k večjemu obsegu glasbila in oblikuje del nizkega registra, ki dopolnjuje njegov značaj.«

Luknja 6, odprtina inštru-

menta nasproti ustnika U, je nastala po odstranitvi kostnega tkiva – kompakte in spongioze distalne metafize. Ima vlogo odmevnika in zapiralnika. Omogoča igranje v spodnjem registru.

In še zaključek. Dimkaroski pravi, da umetno preoblikovana stegenica jamskega medveda jasno kaže namen zvočnega izražanja, saj razporeditev luknjic in ohranjenost dolžina najdbe tvorita sistem, ki omogoča široko paleto zvočnosti in melodijskega gibanja. Na določenih tonih glasbilo omogoča pomož-

ne prijeme predvsem v visokem registru. Preseneča tudi zmogljivost zvenenja dvoglasja in troglasja.

Pradavni izdelovalec je v zvočnem pomenu torej dodobra izkoristil zmožnosti leve stegenice mladega jamskega medveda, starega eno ali dve leti. Glasbilo zato ni bilo nključno narejeno iz te kosti. Ožji, proksimalni del kosti je uporabil za ustnik, širši, distalni del kosti pa za odmevnik. V tem primeru zrak v glasbilu poteka v isti smeri kot življenjska energija živali v žilah, to je od srca proti udom.

»Najnovejša rekonstrukcija, podprta z izsledki računalniške tomografije, je najdbo s pomočjo glasbenega eksperimentiranja opredelila kot izvirno oblikovano glasbilo z vsemi lastnostmi modernih glasbenih inštrumentov. Poskusi kažejo, da najdba deluje kot popolno glasbilo samo v prvotni obliki, kot smo jo poznali. Vsaka sprememba števila in razporeditve luknjic ruši sistem, to pa je odločilen argument. Ena sama napačna luknjica v kosti bi glasbilo spremenila v psevdoglasbilo,« pravi Dimkaroski. 🌟

Foto France Sitar

Jami Divje babe I in II, kjer je bila najdena tudi neandertalčeva piščal, ležita na strmem pobočju nad reko Idrijco, pod robom Šebreljske planote.

Dober mojster nikoli ne bo naredil lese-nega inštrumenta v obratni smeri od poteka tekočin v rastlini. In temu je sledil tudi neandertalski ustvarjalec. Ko sem glasbilo obrnil, sem odkril tudi pomen četrte, spodnje luknjice na glasbilu, ki sem jo poimenoval dlančna luknja ali duša inštrumenta. Ta mi omogoča uporabo spodnjega registra glasbila.

Odprli ste tudi interdisciplinarno vprašanje za področja antropologije, medicine, fizike ... Katere?

Če primem glasbilo z desno roko in ga dvignem, mi anatomija roke in glasbila omogoča pravilno postavitve ustnika na ustnice. To pomeni, da je imel neandertalec desno roko kot osnovo za držo inštrumenta in da je bil desnorok, tako kot jaz. Desna roka pa je povezana z levo

hemisfero možganov, kjer sta središči za govor in zvok.

To je eden izmed pokazateljev, da neandertalčeva odločitev izbire leve stegenice jamskega medveda, iz katere je izdelal glasbilo, ni bila slučajna. Kaže na to, da je izredno natančno poznal anatomijo svojih rok, celega telesa in tudi živali. Če bi najdeno glasbilo dali v levo roko, nanj ne bi mogli igrati, saj je narejeno za desničarja. Prepričan sem, da je tisti, ki je igral nanj, naredil glasbilo sam po svojih merah, kajti glasbilo je bilo gotovo njegova zelo osebna dragocenost.

Čemu je glasbilo, po vašem mnenju, služilo neandertalcu?

Zvok kot frekvenca, vibracija ima v sebi ogromno poslanstvo, ima mehko in agresijo, lahko služi kot orožje ali kot zdravilo.

Menim, da glasbilo tidldibab glede na tehnične in izrazne zmogljivosti občutno presega preprosto signalno funkcijo. Zato dopuščam mož-

nost, da so prapiščal uporabljali v obredne ali katere koli druge namene. Denimo, da so jo uporabljali za zvočno zdravitev ali pa kot starodavno orožje, ker se da iz njega izvablja tudi zvoke, ki vplivajo na človekovo misel. Domnevam tudi, da je bil neandertalec, ki je tedaj igral na glasbilo, v skupnosti ljudi pomembna osebnost. Starodavni izvajalec, mogoče šaman, je zelo dobro poznal skrivnostno moč glasbila in njegovo vplivanje na ljudi in živali.

Spoznal sem tudi, da imamo ljudje in živali v telesu zapis o tem prazvoku, saj ga tudi dandanes prepoznavamo. Ko z glasbilom vadim v naravi, se mi približajo srne, fazani, pridejo v mojo neposredno bližino in se umirijo. Pred kratkim je prišla k meni cela čreda ovac in

koz in me pozorno poslušala. Za lastnika črede je bilo to nedoumljivo, meni in živalim pa je bilo to srečanje nekaj povsem naravnega. Lahko rečem, da takega koncerta še nisem imel. Verjetno je že neandertalec tako privabljal k sebi živali in se z njimi sporazumeval.

Katere mite ruši ta artefakt?

Prvič, ne gre zgolj za piščal, kot so prvotno mislili, ampak je to glede na moja raziskovanja popolni glasbeni inštrument. Na glasbilo lahko igram v razponu treh oktav, nanj lahko zaigram tudi tehnično zahtevne fraze, ki izvirajo iz različnih časovnih obdobj.

Drugič, začetek glasbe moramo zato premakniti od kromanjonca, anatomsko modernega človeka homo sapiensa, k neandertalcu, ki je 230.000 let naseljeval Evropo. Sprejeti ga moramo kot ustvarjalno, inovativno in čuteče človeško bitje, zmožno tako prefinjenega umetniškega izražanja, kot je glasba.

Tretjič, če je neandertalec igral na glasbilo, to tudi pomeni, da je abstraktno razmišljal, kar pa naj bi bila do zdaj le značilnost modernega človeka. Ne vem, zakaj smo do praprebivalcev Evrope še

ARHEOLOŠKI PARK DIVJE BABE

Najdišče najstarejšega glasbila na svetu si lahko ogledate v Arheološkem parku Divje babe. Urejen je od leta 2005, leži ob turistični poti, imenovani Smaragdna pot, v razgibani pokrajini sredi Idrijsko-Cerkljanskega hribovja, v občini Cerkno. Več na www.divje-babe.si, kjer si lahko pogledate tudi film *Neandertalčeva piščal*. Divje babe I so z različnimi datacijami kronološko najbolje raziskano paleolitsko najdišče v Sloveniji in eno bolje raziskanih v Evropi. Paleolitik je najstarejše in najdaljše obdobje prazgodovine, ki naj bi se po uradni zgodovini začelo pred milijonom let in v Evropi končalo okoli 8000 let pred našim štetjem.

vedno tako nepravilni. Zakaj nam je tako težko priznati neandertalčeve miselne sposobnosti, intuicijo, ustvarjalnost, duhovnost in čut za umetnost, kar sicer vse pripisujemo le homo sapiensu? Zaradi te pomembne najdbe so naši raziskovalci celo hoteli premakniti uradno zgodovino nazaj za deset do petnajst tisoč let, da bi najdba – prapiščal prišla v last homo sapiensa!

Kdo je za vas neandertalec?

Zame osebno je neandertalec homo sapiens. Vsa znanstvena odkritja, vsi arheologi do zdaj so trdili, da je umetnost delo kromanjonca, se pravi naše civilizacije. Tidldibab je kronski dokaz, da je neandertalec imel potrebo po duhovnem izrazu in da je razvil svojstveno kulturo.

Meni kot glasbeniku je zvok glasbila najpomembnejši artefakt, arheologom pa je artefakt materija sama. Prepričan sem, da bodo v prihodnosti odkrita še starejša glasbila. Za nas v slovenskem prostoru je dobro, da imamo neandertalsko glasbilo iz Divjih bab I, ki materialno

Ljuben Dimkaroski je skupaj z arheologom dr. Ivanom Turkom napisal knjigo, ki je eno vrhunskih svetovnih del na področju arheomuzikologije. Med drugim vsebuje matematične izračune zvočnosti tidldibaba, ki so znanstven dokaz pristnosti glasbila. Priložena je tudi zgoščanka z zvočno demonstracijo vsega, kar je v knjigi napisano o zmogljivostih glasbila (knjiga je na voljo na www.misteriji.si).

Na levi je prva upodobitev neandertalca iz leta 1888. Desno je njegova novejša upodobitev iz leta 1996, ki kaže, da ni bil le neinteligenten divjak.

Foto spletni

in zvokovno potrjuje neandertalčevo potrebo po duhovnem izražanju. Mislim, da je človek najprej pel ali sporočal zvokovno, šele potem je razvil jezik in veliko pozneje pisavo.

Ali menite, da je neandertalec res izumrl?

Ne. Menim, da je neandertalec – evropski praprebivalec med nami, da se njegova kri pretaka v nas samih. Z genskimi raziskavami so že dokazali, da je v nas okoli šest odstotkov njegovega genskega zapisa, pričakujem pa, da ga bodo v kratkem odkrili še več. Sreča je, da moje delo na tem področju sovпада z novimi premiki v odkrivanju DNK in z znanstvenimi dokazi o sočasnosti bivanja kromanjoncev in neandertalcev na istih bivalnih področjih. Prepričan sem, da se je neandertalec pomešal s kromanjoncem in da je slednji kot bolj nasilna vrsta človeka prevladal.

Delamo neandertalcu krivico?

Da. Kromanjonec ga je ponižal, ker je bil neandertalec na višji duhovni stopnji in je bil verjetno miroljuben. Tudi v novejši zgodovini lahko vidimo, kako deluje to načelo. Denimo, kako so nasilni Evropejci na ameriški celini pobili več milijonov miroljubnih Indijancev. Zaradi zlata, ki Indijancem sploh ni pomenil pridobitništva. Tudi danes lahko v živo spremljamo tovrstno nasilje vsepovsod po svetu, žal tudi pri nas doma.

Katere neandertalčeve iznajdbe danes uporabljamo?

Še danes s pridom uporabljamo neandertalčeve iznajdbe: nož, šivanko, žago, strgalnik ... In modrost znanja o preživetju v naravi je še dandanes vtisnjena v naše gene. Našteti artefakti dokazujejo, da je bil neandertalec na visoki razvojni stopnji. Samo z enim ali dvema zamahoma je kameni okrušek odbil od velike kamnite gmote in ga uporabil kot britev ali nož. Znal je narediti preprosta orodja, mi pa danes zanje potrebujemo cele tovarne. Poznal je moč zdravilnih rastlin za samozdravljenje, naše zdravje pa danes uravnavajo kemične tovarne in predvsem klasična medicina.

Neandertalec je 230.000 let bival v Evropi in razvijal svojo kulturo kot praveropejec, kromanjonec pa le 35.000 let. Slednji se je pojavil v civilizacijskem zatonu neandertalca in zame je logično, da je imel prvi več znanj o preživetju v naravi kot drugi. Moral je znati živeti v dobrem sožitju in predvidevam, da si je

PRISLUHnite IGRANJU NA TIDLIDIBAB

Kratek film z avtorjevim igranjem na tidldibab, posnet v Postojnski jami, si lahko ogledate in mu prisluhnete na spletni strani goo.gl/kjSVQG.

z jamskim medvedom miroljubno delil prostor, o čemer pričajo artefakti v jami Divje babe I. Iz najdenih okostij jamskih medvedov je razvidno, da niso umirali nasilne smrti. Mogoče je pomenil mogočni medved neandertalcu božanstvo, celo sveto žival?

V času raziskovanja tidldibaba sem imel možnost srečati se tudi z drugimi praglasbili, mlajšimi od našega. Nemška paleolitska piščal (Geissenklösterle), stara okoli 36.000 let, je narejena iz labodjega radiusa. Glasbilo, staro 30.000 let, so našli na Madžarskem (Istállóskő), sam pa sem si ga ogledal v muzeju v Budimpešti. Rahlo je soroden tidldibabu, zato sem po navodilih njihovih znanstvenikov naredil repliko tudi tega glasbila. Ugotovil sem, da lahko izvabim iz njega veliko več tonov kot samo dva, že predhodno znana tona. To potrjuje misel, da je zvokovna zmožnost starih glasbil odvisna tudi od glasbenika, ki nanj igra. Podobno glasbilo so odkrili tudi v Avstriji, staro okoli 15.000 let. Avstrijska paleolitska piščal je narejena iz tibije mladega severnega jelena, vendar gre za temperiran inštrument. Omenjene najdbe pomenijo, da se je neandertalčevo znanje izdelovanja piščali prenašalo v širši evropski prostor in vse do danes ni potonilo v pozabo.

Ljuben Dimkaroski je izdelal že več sto replik neandertalskega glasbila iz najrazličnejših vrst lesa ter iz kosti različnih živali.

Repliko pradavnega glasbila iz keramofiksa, na katero je moč igrati tudi tehnično zahtevne fraze v razponu treh oktav, dobite na www.misteriji.si po 16,90 €.

Foto L. Z.

Na zgoščenkah »Zvočni pogovori« in »Prazvok davnine« Ljuben Dimkaroski igra na tidldibab ob spremstvu zvokov narave in živalskih zvokov.

Zvočni pogovori vsebujejo tri skladbe, katerih avtor je akademski glasbenik Ljuben Dimkaroski: Zvočni pogovori, Scherzo škržada (s škržati) in Rojstvo.

Prazvok davnine vsebuje 26 slovenskih ljudskih viž, ob pevski spremljavi ptic, značilnih za raznolika področja Slovenije.

Cena posamezne zgoščenke je 15,90 € v spletni trgovini www.misteriji.si ali 051/307 777.

Kako se je sporazumeval?

Menim, da je uporabljal govor, za kar so arheologi že našli dokaz. V Izraelu so v paleolitski jami Kebara na okostju neandertalca odkrili podjezično kost, ki je osnovno potrebna za govor.

Telepatijo je vsekakor obvladal, kako bi se sicer orientiral, dogovarjal. Zagotovo je imel razvite še druge sposobnosti, povezane z metafiziko, ki pa smo jih mi, žal, izgubili ali pa so v nas zamrle. Veliko bolj je obvladoval svet energij, mogoče je z močjo misli znal zapustiti tudi svoje telo, ko je prišel čas za to?

Ali lahko zapišemo, da je na področju Slovenije obstajala kultura že pred 60.000 leti?

Da. Upravičeno si lahko lastimo, da je bilo na našem ozemlju najdeno najstarejše glasbilo na svetu. To pomeni, da so pri nas že vsaj 60.000 let kulturna gibanja.

Včasih se mi zdi, da Slovenci težko doumemo dejstvo, da so se na našem ozemlju dogajale pomenljive stvari, čeprav o tem priča neverjetna zgoščenost arheoloških najdišč, še posebno paleolitskih.

Tatjana Svete ❄️

Misteriji v živo

Organizira: MUNAJ, Taja Vetrovec s. p.

PRAZVOK DAVNINE – predavanje 18. septembra vodi Ljuben Dimkaroski.

Se želite prepričati, da je mogoče izvabiti zvoke iz 60.000 let stare kosti jamskega medveda? Ne le to, iz tidldibaba, rekonstrukcije neandertalske piščali, je možno izvabiti vse, kar zmorejo klasični inštrumenti in vse, kar lahko zapoje človeški glas. Iz nje prihaja tudi prazvok davnine, ki ga tudi sami še vedno nosimo v sebi.

Info: 041/677 089, www.misteriji.si